

ROMAN

«ROMAN HER ŐEYDEN ÖNCE İYİ SÖYLENMIŐ
BİR HİKÂYEDİR.»

HALİDE EDİP ADIVAR

«Üç İstanbul»

Yazar; eserde bir bölümünü yakın çevresinden seçtiği kahramanlarla II. Abdülhamit, II. Meşrutiyet ve Mütareke dönemlerinin İstanbul'unu anlatmıştır.

Romanda Adnan karakteri üzerinden toplumun yaşamış olduğu bu üç ayrı dönem ve bu dönemlerde meydana gelen değişim ele alınmıştır.

Bu üç dönem içerisinde toplumun her yönüyle çürümesi, romana büyük bir başarıyla yansıtılmıştır.

Üç İstanbul adlı eserin önemli yönlerinden biri, dönemin özelliklerini yansıtacak şekilde birçok mekâna içindeki eşyalarla birlikte yer vermesidir.

Romanda Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden değişik portreler yansıtılırken siyaset dünyası, töreler, kullanılan eşyalar, kültür, gelenek gibi birçok alanda İstanbul'a dair ayrıntılar da verilmiştir.

Türk edebiyatında bir kişinin ya da ailenin değişimini kuşaklar üzerinden anlatan *Üç İstanbul* gibi başka romanlar da vardır. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Kiralık Konak*, Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* bu tarz romanlar arasında sayılabilir.

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda birçok yazar, roman türünde eserler vermiştir. Bu dönem romanlarında öne çıkan konulardan biri Kurtuluş Savaşı'dır

Yakup Kadri Karaosmanoğlu	<i>Yaban</i>
Halide Edip Adıvar	<i>Ateşten Gömlek / Vurun Kahpeye</i>
Kemal Tahir	<i>Yorgun Savaşçı</i>
Ahmet Hamdi Tanpınar	<i>Sahnenin Dışındakiler</i>
Tarık Buğra	<i>Küçük Ağa</i>

Türk Edebiyatında Roman 1923-1950

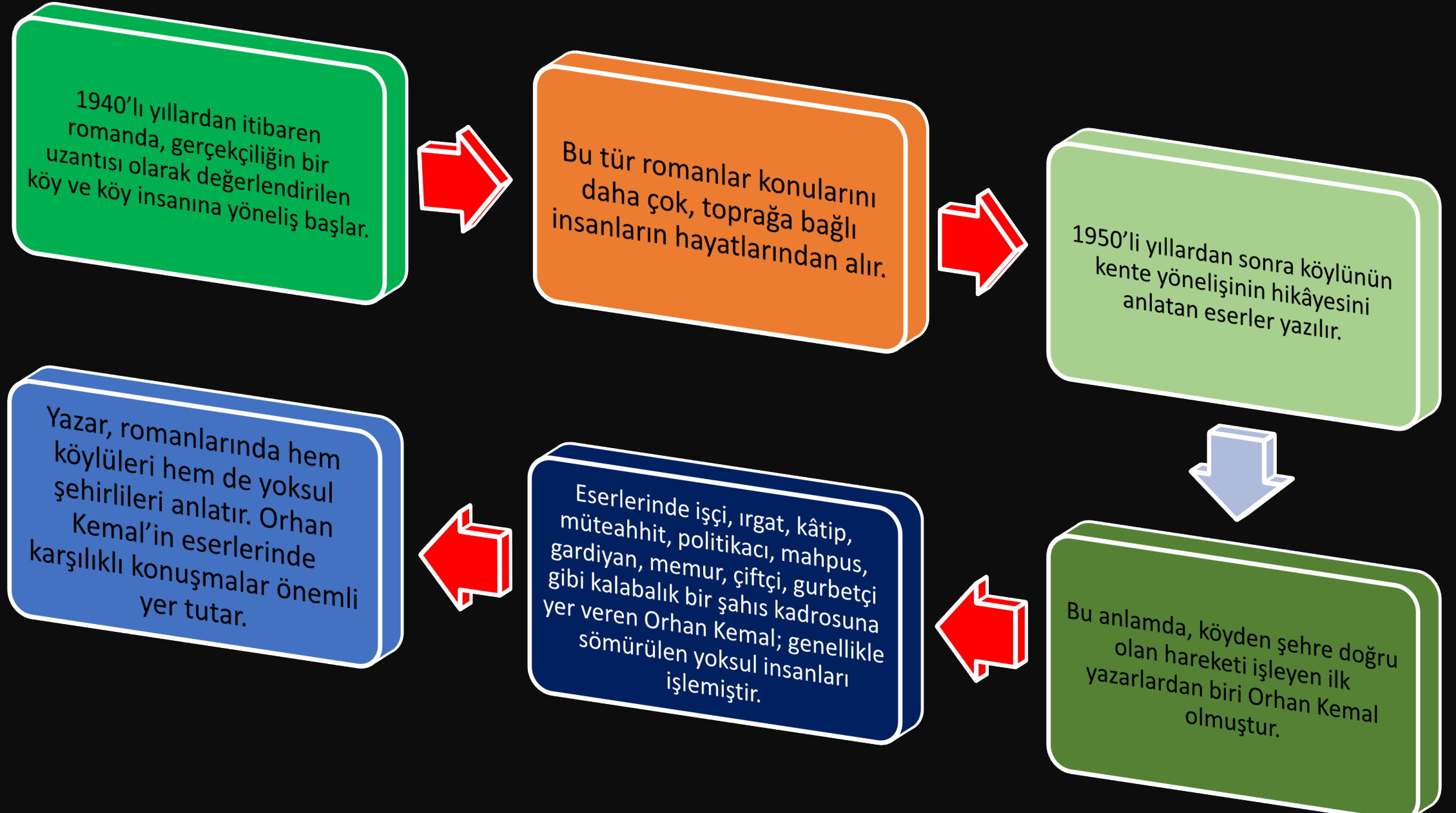
Dönemin siyasi ve sosyal koşulları doğrultusunda toplumun değişik katmanlarında yer alan kişiler de romanlara konu edilmiştir. Toplumcu gerçekçi anlayış doğrultusunda eser veren yazarlar; romanlarında halkın, yoksul insanların, işçilerin, köylülerin sorunlarını gerçekçi bir tutumla ortaya koymuşlardır.

Bu dönem romanlarda modernist bir anlayışla bireyin iç dünyası ele alınmış ve psikolojik unsurlar kullanılmıştır. Bu anlayış doğrultusunda eser veren yazarlar, romanlarında aydınları ve onların hem iç dünyalarını hem de toplumla kurdukları ilişkileri yeni anlatım tekniklerini de kullanarak yansıtmışlardır.

Cumhuriyet Dönemi'nin önemli edebî anlayışlarından biri de roman ve hikâyede görülen, “modernizm sonrası” anlamına gelen postmodernist anlayıştır. Bu anlayış doğrultusunda verilen eserler, modern kuralların dışladığı değerleri ele alır.

Cumhuriyet Dönemi romanlarında; din, tasavvuf ve halkın geleneksel yaşamı gibi konuları İslami duyarlılıkla, farklı anlatım yöntemleriyle yansıtan yazarlar da olmuştur.

TOPLUMCU GERÇEKÇİ ROMAN

Orhan Kemal'in Romanı
«Bereketli Topraklar Üzerinde»

Orhan Kemal, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda toplumcu gerçekçi anlayışı benimseyen yazarlar arasındadır.

Romanda, tarımda makineleşmenin 1950'li yıllarda Çukurova ve çevresinde meydana getirdiği değişimler, emek-sermaye ve ırgat-ağa ilişkisi, köylü-şehirli farkı; Anadolu'da çalışmak için bir kasabadan Çukurova'ya gelen üç arkadaşın yaşadığı sıkıntılar çerçevesinde anlatılmıştır.

Eserde; gerek doğup büyüdüğü ortamı para kazanmak amacıyla geride bırakıp şehre gelen fabrika işçilerinin kötü yaşam koşulları gerekse Çukurova tarlalarının acımasız ortamı hareketli tasvirlerle canlandırılır.

Sosyal gerçeklerin; ırgatların kişiliği üzerinden insan gerçeğiyle birlikte uyumlu bir biçimde verilişi, insanların içinde yaşadıkları şartlarla bağlantılı olarak ele alınışı, ayrıntıların ustalıkla değerlendirilişi eserde dikkat çeken başlıca unsurlardır.

Romanda Köse Hasan, İflahsızın Yusuf ve Pehlivan Ali'nin kişiliğinde; bilinçsiz ırgatların, işçilerin zor çalışma şartlarında karşılaştıkları sömürü ve zorluklar gerçekçi bir tutumla anlatılmıştır.

Eserde Ali'nin; ekmeğini kazanmak için üstünde çalıştığı "patoz", işçilere soluk aldırılmazken ve hatta Ali'nin canına mâl olurken patronun zenginleştiği bir sistemin de simgesi olmuştur.

Toplumun belli bir kesiminin sözcülüğünü üstlenen roman, "patoz" karşısındaki çaresiz, bilinçsiz, zayıf insanı yansıtırken okura da iletmek istediği mesajı vermektedir.

Eserde kişilerin konuşmaları hem akıcılığı sağlayan hem de gerçekliğin oluşmasında kullanılan önemli bir öge olmuştur. Orhan Kemal bu eserinde kişileri yöresel ağızla konuşturup buna uygun kelime ve cümle yapılarına yer vermiştir.

Toplumcu gerçekçi
anlayışla yazdıkları
romanlarıyla
tanınmışlardır.

Yusuf Atılgan'ın İlk Romanı «Aylak Adam»

Aylak Adam 'ın kahramanı C. yalnızdır. Babasından kalan mülklerin geliriyle herhangi bir işte çalışmadan yaşayan C., çağdaş bireyi bütün trajedisiyle yansıtmaktadır

C. yalnızlık, bunalım ve yabancılaşma temalarını temsil etmesiyle daha sonra yazılacak romanların benzer kişilerinin de öncülüğünü yapmıştır.

Eserde bireyin iç dünyası başarıyla yansıtılırken modern psikolojiden de yararlanılmıştır.

Romanda C.nin kadınlarla kurduğu ilişkiler, sert bir baba ve yumuşak anne/teyze kahramanlarına göndermeler yapılarak psikanalitik çözümlemeye yaslanacak şekilde anlatılmıştır.

Aylak Adam 'da iç konuşma, geriye dönüş gibi modernizm akımının romanda sık kullandığı anlatım tekniklerine yer verilmiştir.

Romanda kahraman C. yer yer kendi zihninde geriye dönüşler yaşar ve babası, teyzesi ve annesiyle ilgili anlık hatırlamalarıyla iç dünyasının sırları hakkında önemli ipuçlarını ortaya koyar.

Modernist romancılar; eserlerinde insanlarla sağlıklı ilişkiler kuramayan, toplumsal değerlerle çatışmalar yaşayan kahramanları sıklıkla işlemişlerdir.

Modernizm akımının romanda sık kullandığı anlatım tekniklerinden olan iç konuşma; romanda kahramanın zihninden geçenlerin, anlatıcının aradan çıkarılarak aktarılması tekniğidir.

İç konuşmada genellikle gramer kurallarının tam yansıtılmadığı, günlük konuşmanın doğallığı içindeki ifadelerle oluşturulan cümleler kullanılır.

Romanlarda işlenen yabancılaşmış bireyin, bunalımlı ve karmaşık iç yapısını ortaya koymak için iç konuşma tekniğinden yararlanılmıştır.

Geriye dönüş, modernist romanlarda bireyin iç dünyasını ve psikolojisini sergilemede işlevsel olarak kullanılan anlatma tekniklerindendir.

Geriye dönüş, romanda kronolojik olarak genellikle ileriye doğru giden zamanın yer yer geriye dönüşlerle kesilmesidir.

Bu teknik klasik romandan farklı olarak modernist romanlarda ben anlatıcının yani kahraman anlatıcının bulunduğu ortamdan, içsel kopuşlarla uzaklaşmasını ve kopmasını sağlar.

Geriye dönüş tekniği bu yönüyle psikolojik öğelerin yansıtılmasında başarıyla kullanılır.

Türk edebiyatında özellikle 1950'li yıllarda örneklerini görmeye başladığımız modernist anlayışla eser veren sanatçılar arasında Oğuz Atay, Ferit Edgü, Vüs'at O. Bener, Demir Özlü gibi isimler sayılabilir.

Latife Tekin'in Romanı «Sevgili Arsız Ölüm»

Postmodernizm akımının özelliklerinin görüldüğü bu romanda köyden kente göç, aile içi çatışmalar, bir ailenin çözülüşü gibi gerçekler farklı bir bakış açısıyla anlatılmıştır.

Romanda olaylar parça parça ve birbirinden kopuk biçimde sıralanmıştır. Okur, bilincinde parçaları birleştirir. Böylece postmodernist romanlarda sıkça rastlanan okuru metnin içine çekme, metnin bir parçası yapma sağlanmış olur.

Latife Tekin klasik romancıların zaman ve mekânı ayrıntısıyla anlatarak oluşturdukları gerçekçi havayı eserine yansıtmaz, zamanı ve mekânı belirsizleştirir. Romanda; gerçeklik duygusu uyandıran ayrıntılardan bilinçli bir şekilde kaçınılmıştır. Bu şekilde romanın kurmaca olduğu okura hissettirilmiştir.

Mizah, eserde dikkat çeken önemli özelliklerden biridir. Bir durumu abartarak gülünç hale getirmek, absürt durumlar yaratarak eğlendirmek eserin mizahi yönünü gösteren unsurlardan birkaçıdır.

Romanda zaman, mekân, olay örgüsü, karakter gibi temel öğeleri halk edebiyatına özgü bir anlatımla verilmiştir. Anlatım, masal ve halk hikâyesi gibi türlere ait unsurlarla zenginleşir. Yazar bu unsurları postmodern anlayışa özgü bir üslupla anlatır. Çünkü postmodernizm, eserin gerçekliğini kuşkulu ve sorgulanır hâle getirir.

Eserde; halk hikâyesinin özellikleriyle modern romanın özellikleri iç içe geçmiştir. Mekân ve zamanda belirsizlik, olaylar arasında neden sonuç ilişkisinin olmaması, sıra dışı olaylar, karakterlerin iç dünyasını, psikolojilerini çözümlemekten kaçınması, somut bir dil kullanılması, karakterlerin davranışlarının betimlenmesi gibi unsurlar; metni destan, halk hikâyesi, efsane, masal gibi türlere yaklaştırır.

Yazar düş ile gerçeği kendine özgü deyişlerle canlı ve etkili bir dille anlatmıştır. Bu anlatım özellikleriyle yenilikçi olan eser, 1980'lerde gerçekçi Türk roman geleneğinin sınırlarını aşarak Türk edebiyatındaki yerini almıştır.

POSTMODERNİZM

Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatında 1980'den sonra postmodernizm akımı etkili olmaya başlamıştır.

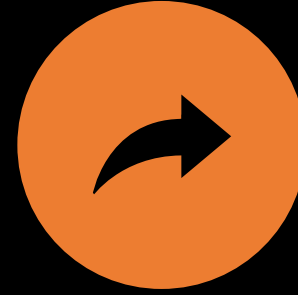
Modern sonrası anlamına gelen postmodernizme göre hayat bir oyundur.

Postmodernist romancılar; bir kısmını modernizmden devraldıkları **metinler arasılık, kolaj, pastiş, üst kurmaca, parodi** gibi anlatım tekniklerini yeni bir yorumla eserlerinde kullanmışlardır.

METİNLER ARASILIK

Modernizmde de rastladığımız metinler arasıılığı, postmodernist yazarlar zenginleştirerek kullanmaya devam etmişlerdir.

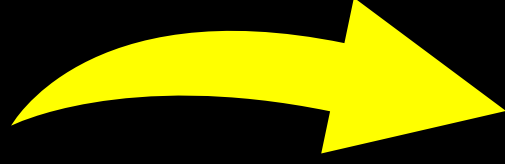
Metinler arasıılık, genel anlamda bir metnin kendinden önce yazılmış metinlerle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişki kurması ve bunun eserde yansıtılmasıdır.

Parodi

Kendinden önce ortaya konmuş
bir metni konu/içerik boyutunda
hareket noktası alma olarak
kabul edilebilir.

Pastiş

Başlı başına bir türe, tarza has üslubun, biçimin taklididir.

- Latife Tekin *Sevgili Arsız Ölüm*'de, günümüz romancılarından Gabriel Marguez'in *Yüzyıllık Yalnızlık* romanındaki doğaüstü olayları olağan ve sıradanmış gibi sunma biçiminden yararlanarak pastiş tekniğinin bir örneğini vermiştir.

ÜST KURMACA

Postmodernist romanların ayırt edici yönlerinden biri üst kurmacadır.

Üst kurmaca, yazma sürecinin de romanın konularından biri olarak kurgulanmasıdır.

Bu teknik, roman teorisini roman pratiği içinde göstermektedir.

Örneğin bir polisiye roman içinde polisiye roman türünün özelliklerinin de romanın içinde yer alması üst kurmacadır.

Üst kurmaca her bir romanda, yazarın belirlemesiyle farklı biçim ve yoğunlukta yer alabilir.

Üst kurmaca, postmodernist yazarların romanı oyunlaştırma isteklerine en uygun tekniklerden biridir.

Bu teknikte anlatıcı, kurmacanın etkin bir figürü haline gelerek doğrudan veya dolaylı olarak okurla iletişim kurar.

Kolaj

- Herhangi bir konuda farklı yazar, şair ya da kaynaklardan derlenen alıntıların bir araya getirilerek metne yansıtılmasıdır.

Türk
edebiyatında

İhsan
Oktaý Anar

Hasan Ali
Toptaş

Oğuz Atay

Nedim
Gürsel

Orhan
Pamuk

Bilge
Karasu

Pınar Kür

Selim İleri

İnci Aral

Buket
Uzuner

gibi birçok
sanatçının
romanlarında

postmodernizm
akımının etkileri
görölmektedir.

Kırgız Edebiyatının Önde Gelen İsimlerinden Cengiz Aytmatov'un Romanı

«Selvi Boylum Al Yazmalım»

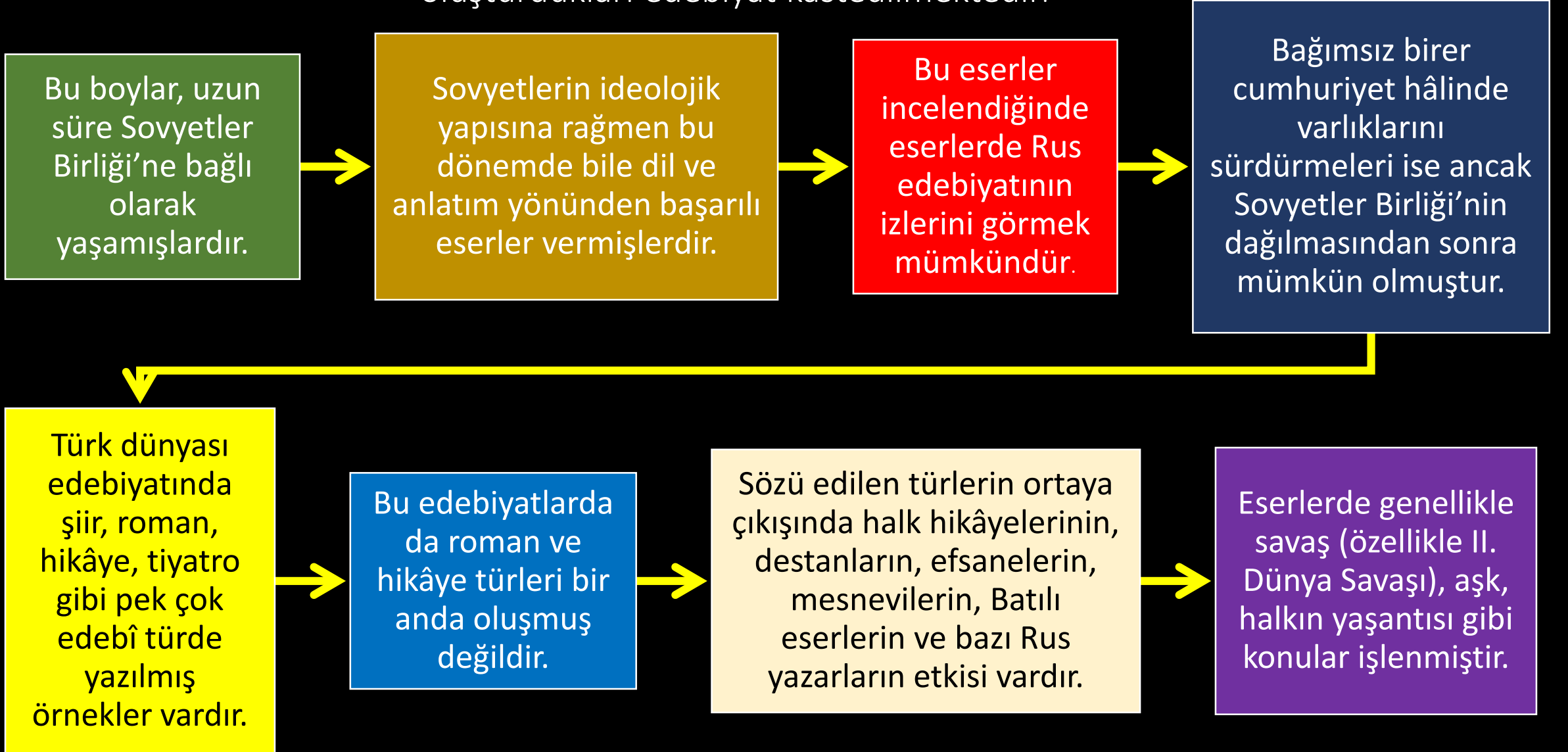
Eserde İlyas adlı bir kamyon şoförünün köylü kızı Aysel'le birbirlerini sevmeleri, çeşitli nedenlerden ötürü ayrılmaları ve sonra yollarının tekrar kesişmesi anlatılmaktadır.

Yazar, eserinde diğer eserlerinde de olduğu gibi Kırgız halkının yaşantısından kesitler sunmuştur.

Roman, sinemaya da uyarlanmış ve Türk sinemasında büyük bir beğeniyle karşılanmıştır.

Kırgızların millî sembolü hâline gelen ve yazdıklarıyla Kırgızların adını dünya çapında duyuran Cengiz Aytmatov'un eserleri, Türkiye'de 1970'li yıllarda yayınlanmaya başlar.

Türk dünyası edebiyatı ile Türkiye dışında yaşayan Kırgız, Kırım, Türkmen, Azeri, Özbek, Tatar gibi bütün Türk boylarının oluşturdukları edebiyat kastedilmektedir.

Türk Dünyası Edebiyatının Önemli Roman ve Hikâye Yazarları

AZERİ EDEBİYATI

- Neriman Nerimanov
- İsa Hüseyinov
- Sabir Ehmedov
- Seyid Hüseyin

TATAR EDEBİYATI

- Musa Akyiğit
- Muhammed Zahir Bigi

KIRIM EDEBİYATI

- Cengiz Dağcı
- İsmail Gaspıralı

KIRGIZ EDEBİYATI

- Cengiz Aytmatov
- Ali Tokombaev

Harper Lee'nin XX. yüzyıl Amerikan Edebiyatının Klasiklerinden Olan Romanı «Bülbülü Öldürmek»

Romanda olaylar, 1930'lu yılların Güney Amerika'sında Maycomb adındaki kasabada büyüyen Scout adlı bir kız çocuğunun ağzından anlatılır.

Yer yer otobiyografik özellikler taşıyan roman, "Söylemek istediğim her şeyi bu kitabımda zaten söylemiştim." diyen Harper Lee'nin tanınmış eseridir.

Harper Lee; kullandığı yalın ama çarpıcı üslubuyla adalet, özgürlük, eşitlik ve ayrımcılık gibi bütün dünyada hâlâ güncel olan konuları eserin anlatıcısı olan Scout'un büyüme hikâyesiyle birlikte aktarır.

Eserinde, iyilik ve kötülüğü Scout'un gözüyle bireysel, mahkemedeki jürinin gözüyle toplumsal düzeyde mercek altına alır.

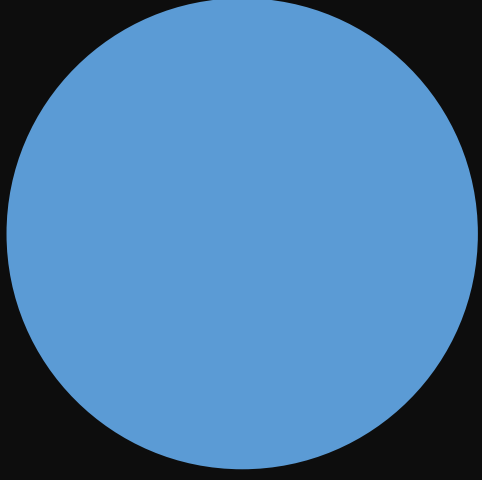
Yazar, sadece bir ten rengi farklılığının haklı olmanın önüne geçebileceğine dikkat çeker. Bülbül mecazıyla da Tom Robinson gibi sesi çıkmayan ama masum olan tüm insanları vurgular.

Bir insanın haksız yere suçlanması üzerinden gelişen olaylar; ön yargılar, ikiyüzlülük, sınıf ve ırk çatışmalarıyla beslenen küçük Amerikan kasabasının sınırlarını aşip toplumlar için adaletin ve dürüstlüğün önemini anlatan evrensel bir hikâyeye dönüşür.

Gerçeğe dayanmayan bir suçlamayla yargılanan Tom Robinson ve adaleti simgeleyen Atticus, terazinin bir tarafındayken diğer tarafında ön yargıyı ve ırkçılığı simgeleyen jüri vardır.

Küçük bir kasabada yaşanan ancak az ya da çok bütün dünyanın sorunu olmaya devam eden "ötekileştirme" sorununun küçük bir çocuğun gözüyle anlatılması bakış açısının daha saf, temiz ve samimi olmasını sağlamıştır.

1950'lerin sonunda başlayıp 1960'lı yıllarda devam eden ve ABD'de birçok toplumsal olayın yaşandığı dönemde yazılan roman sadece ABD'de değil tüm dünyada yankı uyandırmıştır.

XX. yüzyıl; dünya edebiyatında her ülkedeki değişim ve gelişimin, bu değişim ve gelişimin yarattığı çelişkilerin, insanın iç dünyasında oluşan ikilemlerin yansıtıldığı bir dönem olur.

- Sanatçılar yaşamın anlamını, çağın genel görünümünü yansıtma eğilimine girer. Gerçeğe giden yol tek olmadığı için her ülkenin yazarları yeni arayışlar, yeni yönelimler içerisindedir.

Dünya edebiyatında Harper Lee'den başka romanlarıyla tanınmış pek çok isim vardır.

